

POSTANOWIENIE

Dnia 21 sierpnia 2015 r.

Sąd Rejonowy w Wysokiem Mazowieckiem I Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący: SSR Edyta Pacewicz

Protokolant: Magdalena Buczyńska

po rozpoznaniu w dniu 10 sierpnia 2015 r. w Wysokiem Mazowieckiem

na rozprawie

sprawy z wniosku A. J. (1)

z udziałem Z. D. (1), E. W.

o dział spadku po W. J. (1), A. J. (2)

postanawia:

I. Ustalić, iż w skład spadku po W. J. (1), s. W. i S., zmarłym 12.10.2012 r. w Ł., wchodzi nieruchomości rolne, położone w miejscowości W., powiat (...), gmina W., oznaczona w ewidencji gruntów jako działki o numerach: (...) (o pow. (...) ha) i (...) (o pow. (...) ha), dla której Sąd Rejonowy w W. M. prowadzi księgę wieczysta numer (...).

II. Ustalić, że w skład spadku po A. J. (2), c. J. i H., zmarłej (...) r. w W. M. wchodzi udział 1/4 w majątku opisanym w punkcie I.

III. Wartość przedmiotu postępowania ustalić na kwotę 544.549,00 zł (pięćset czterdzieści cztery tysiące pięćset czterdzieści dziewięć złotych).

IV. Dokonać działu spadku po W. J. (1) i A. J. (2) w ten sposób, że prawo własności majątku szczegółowo opisanego w punkcie I. i II. postanowienia przyznać na współwłasność wnioskodawcy A. J. (1), s. W. i A. Z. oraz uczestniczce E. W., c. W. i A. Z. w częściach równych tj. po 1/2 części.

V. Zasądzić od wnioskodawcy A. J. (1) i od uczestniczki E. W. na rzecz uczestniczki Z. D. (1) kwotę 8.940,83 zł (osiem tysięcy dziewięćset czterdzieści 83/100 złotych) płatną w terminie 1 (jednego) miesiąca od dnia uprawomocnienia się orzeczenia wraz z ustawowymi odsetkami w przypadku uchybienia terminowi płatności.

VI. Nakazać pobrać od wnioskodawcy A. J. (1) i uczestniczek Z. D. (1) i E. W. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Wysokiem Mazowieckiem kwoty po 1.295,77 zł (jeden tysiąc dwieście dziewięćdziesiąt pięć 77/100 złotych) tytułem zwrotu nieuiszczonych kosztów sądowych.

VII. Zasądzić od uczestniczki E. W. na rzecz wnioskodawcy A. J. (1) kwotę 166,66 zł (sto sześćdziesiąt sześć 66/100 złotych) tytułem zwrotu kosztów sądowych.

VIII. Zasądzić od uczestniczki Z. D. (1) na rzecz wnioskodawcy A. J. (1) kwotę 166,66 zł (sto sześćdziesiąt sześć 67/100 złotych) tytułem zwrotu kosztów sądowych.

IX. Ustalić, że zainteresowani sami ponoszą pozostałe koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

UZASADNIENIE

Wnioskodawca A. J. (1) ostatecznie wniósł o:

1. ustalenie, że w skład spadku po zmarłym w dniu 12 października 2012 r. W. J. (1) wchodzi niezabudowana nieruchomość gruntowa, składająca się z działek o nr (...), o łącznej powierzchni (...)ha, dla której Sąd Rejonowy w Wysokiem Mazowieckiem prowadzi księgę wieczystą nr (...);
2. ustalenie, że przedmiotem działu spadku po A. J. (2) jest jej udział w majątku opisanym w punkcie 1.;
3. zaliczenie na poczet schedy spadkowej na rzecz Z. D. (1) darowizny z 21 stycznia 1992 r. (akt notarialny rep. A nr (...)) oraz darowizny z 28 września 2005 r. (akt notarialny Rep. A nr (...)) dotyczącej nieruchomości zabudowanej domem murowanym typu bliźniak, składającej się z działek oznaczonych numerami geodezyjnymi (...), o łącznej powierzchni (...) ha, położonej w W. M., dla której prowadzona jest księga wieczysta (...) oraz
4. dokonanie działu spadku po W. J. (1) i A. J. (2) w ten sposób by przyznać nieruchomość opisaną w punkcie 1. wniosku na rzecz wnioskodawcy bez dokonywania podziału fizycznego, ewentualnie przyznać na współwłasność wnioskodawcy i uczestniczce E. W. w udziałach po ? części - bez obowiązku dokonania spłat i dopłat na rzecz uczestniczki Z. D. (1) - z uwagi na zaliczenie darowizny na poczet schedy spadkowej (k. 48-49).

Uczestniczka Z. D. (1) poparła wniosek co do zasady. Wnosiła o fizyczny podział nieruchomości tak by wydzielić w naturze należną jej część - bez zaliczania darowizny na poczet schedy spadkowej (k. 43, 143).

Uczestniczka E. W. pozostawiła wniosek do uznania Sądu, z tym że wniosła by nie dzielić działki w naturze, a przyznać "ją procentowo jej i wnioskodawcy" (k. 65v, 143).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 3 września 1949 r. W. J. (1) i A. Z. (primo voto: K.) zawarli związek małżeński (k. 145). Umów majątkowych małżeńskich nie zawierali. Ze związku tego pochodzą dzieci: E. W. (ur. (...)); A. J. (1) (ur. (...)) i Z. D. (1) (ur. (...)) - k. 5-8 akt VI Ns (...) SR w Zambrowie (...) w W. M..

W dniu 12.10.2012 r. W. J. (1) zmarł. W dniu 04.12.2012 r. A. J. (2) zmarła (k. 5 akt VI Ns (...) SR w Zambrowie (...) w W. (...)). Postanowieniem Sądu Rejonowego w Zambrowie (...) w W. M. z 30.07.2013 r., w sprawie VI Ns (...) spadek po W. J. (1) z mocy ustawy nabyli: żona A. J. (2) w ? części; syn A. J. (1) w ? części, córka Z. D. (1) w ? części; córka E. W. w ? części, natomiast spadek po A. J. (2) na podstawie ustawy nabyli: syn A. J. (1) w 1/3 części, córka Z. D. (1) w 1/3 części; córka E. W. w 1/3 części (k. 14 akt VI Ns (...) SR w Zambrowie (...) w W. (...)).

Umową z 28.11.1969 r. zawartą w formie aktu notarialnego, Rep. A. nr (...), W. J. (1) kupił od J. J. (2) nieruchomość rolną położoną we wsi S., w powiecie (...) i w obrębie miasta W., o powierzchni (...) ha, w skład których wchodziła niezabudowana działka ziemi ornej, o powierzchni 96a06m2, oznaczoną na mapie (...). W. J. (1) oświadczył, że kupuje tę działkę z majątku odrębnego (k. 8-9 akt i dokumentów KW(...)).

Działce nr (...) odpowiada obecnie działka nr (...), natomiast działce nr (...) odpowiada obecnie działka (...) - k. 86.

Na podstawie postanowienia Sądu Powiatowego w W. (...) z 7 stycznia 1961 r., wydanego w sprawie Ns II (...) W. J. (1) nabył własność działki nr (...), o powierzchni (...) m2. Postanowieniem z 8 marca 1961 r., L.dz. (...), została odłączona część nieruchomości o powierzchni (...), położona w W. (...) przy ul. (...), z istniejącego zbioru dokumentów (...) do nowego zbioru dokumentów (...), (Zbiór dokumentów nr (...)).

Umową darowizny z 21.01.1992 r. zawartą w formie aktu notarialnego, Rep. A. Nr (...), W. J. (1) darował córce Z. D. (1) i zięciowi W. D. (1) nieruchomości zabudowaną domem murowanym typu bliźniak, oznaczoną w rejestrze nr (...) o powierzchni (...) m2, położoną w W. M. przy ul. (...) - k. 1 akt i dokumentów Kw nr (...).

O zawarciu tej umowy E. W. dowiedziała się z rozmowy telefonicznej z matką A. J. (2), przeprowadzonej już po zawarciu umowy. Następnie o fakcie darowania nieruchomości małżonkom D. W. J. (1) poinformował rodzinę tj. E. W. i jej męża, A. J. (1) i jego żonę podczas rodzinnego obiadu (zeznania zainteresowanych k. 65-67, 141v-143; zeznania świadków A. J. (2), k. 69).

W. J. (1) w 1992 r. cieszył się dobrym zdrowiem. Motywem zawarcia umowy darowizny (...) r. przez W. J. (1) było skorzystanie z ulg podatkowych. Sytuacja faktyczna po dokonaniu umowy darowizny nie uległa zmianie - Z. D. (1) wraz z rodziną nadal mieszkała w dotychczasowym mieszkaniu w W. M., zaś W. i A. J. (2) w domu przy ul. (...) w W. M.. Z. D. (1) odwiedzała rodziców prawie codziennie, razem pracowali w ogrodzie i wspólnie korzystali z plodów rolnych; E. W. przyjeżdżała również do rodziców dość często, A. J. (1) najrzadziej spośród rodzeństwa odwiedzał rodziców (zeznania zainteresowanych, k. 65-67, 141v-143; zeznania świadków: W. D. (1), k. 68; J. K. (1), k. 68v; I. S., k. 68v; A. J. (2), k. 69; Z. W., k. 69v-70; K. K. (2) k. 68v-69).

Postanowieniem z 9.03.2005 r. Sąd Rejonowy w W. stwierdził, że W. J. (1) nabył przez zasiedzenie z dniem 1.01.1985 r. własność nieruchomości położonej w W. Mazowieckiem, oznaczonej w ewidencji jako działka o numerze (...), o powierzchni (...) ha - k. 16 akt SR w Wysokiem mazowieckiem I Ns (...).

Umową darowizny z 28.09.2005 r. zawartą w formie aktu notarialnego, Rep. A. (...), W. J. (1) darował córce Z. D. (1) i zięciowi W. D. (1) działkę niezabudowaną, opisana w ewidencji geodezyjnej jako teren zabudowy mieszkalnej - B, położoną w W. Mazowieckiem przy ul. (...), w powiecie (...), w województwie (...), o powierzchni (...), oznaczonej nr (...), którą nabył na podstawie postanowieniem z 9.03.2005 r. Sądu Rejonowego w W. M., w sprawie I Ns (...)/05-k. 1 akt i dokumentów (...)

Sąd zważył co następuje:

Z chwilą stwierdzenia nabycia spadku przez kilku spadkobierców powstaje między nimi wspólność praw i obowiązków spadkowych, która utrzymuje się do chwili dokonania działu spadku.

Zgodnie z art. 1035 kc w sytuacji gdy spadek przypada kilku spadkobiercom do wspólności majątku spadkowego oraz do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych z zachowaniem przepisów tytułu VIII Kodeksu Cywilnego. Powstała w ten sposób wspólność masy majątkowej w postaci spadku nabytego przez kilka osób ma specyficzny charakter. Nie stanowi ona mianowicie współwłasności, której zniesienia można dokonać w trybie przewidzianym w art. 210 kc bądź art. 617 kpc. Do zniesienia tego typu współwłasności konieczne jest zastosowanie przepisów o dziale spadku, w szczególności art. 1035 i następne kc, art. 1070 i następne kc oraz art. 680 kpc (orz. SN z dnia 05.06.1991r., III CRN 125/91, Biuletyn SN z 1991r. Nr 8, s. 13).

Z art. 1037 §1 kc wynika, iż możliwe jest dokonanie działu spadku umowne na podstawie umowy między wszystkimi spadkobiercami bądź sądowe na żądanie któregośkolwiek ze spadkobierców.

Stosownie do art. 684 kpc skład i wartość spadku ulegającego podziałowi ustala Sąd.

Zgodnie z art. 924 kc otwarcie spadku następuje z chwilą śmierci spadkodawcy, zaś spadkobierca właśnie z tą chwilą nabywa spadek (art. 925 kc). Skład spadku określa się na chwilę otwarcia spadku. W uchwale z dnia 27 września 1974 r. (III CZP 58/74, OSNC z 1975r. Nr 6, poz. 90) Sąd Najwyższy wyraził stanowisko, iż w dziale spadku na podstawie art. 1035 i nast. k.c. stan spadku ustala się według otwarcia spadku, jego zaś wartość - według cen z chwili dokonania działu.

W niniejszej sprawie poza sporem pozostawała kwestia dotycząca składników majątku podlegającego działowi. Zainteresowani byli zgodni co do tego, że w skład spadku po W. J. (1) wchodzi nieruchomości rolne, położone w miejscowości W., powiat (...), gmina W., oznaczona w ewidencji gruntów jako działka o numerze (...) (o pow. (...) ha) i (...) (o pow. (...) ha), dla której Sąd Rejonowy w Wysokiem Mazowieckiem prowadzi księgę wieczysta numer (...); natomiast w skład spadku po A. J. (2) wchodzi udział w wskazanym powyżej majątku - z tytułu dziedziczenia po W. J. (1). Dowody w postaci dokumentów, co do których wiarygodności nie można mieć wątpliwości, wynika, iż działki nr (...) wchodziły w skład majątku odrębnego W. J. (1) (art. 33 pkt 10 krio).

Celem ustalenia rzeczywistej wartości w/w nieruchomości Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu wyceny nieruchomości. Biegły sądowy po dokonaniu oględzin nieruchomości szczegółowo ocenił ich stan i oszacował wartość poszczególnych działek na łączną kwotę 107.290 zł (k. 92-113). Zainteresowani co do zasady nie kwestionowali opinii biegłego sądowego. Uczestniczka E. W. wprawdzie złożyła zarzuty odnośnie do wskazanej wysokości udziału, stanu działki oraz wyceny według stanu na inne daty, lecz biegły złożył obszerny, wyczerpujący i miarodajny wyjaśnienia w przedmiocie zarzutów (k. 125).

Pełnomocnik uczestniczki wnosił o uzupełnienie opinii przez dokonanie wyceny przedmiotowych działek jako budowlanych.

Jak wynika z informacji Burmistrza Miasta W. z 5.06.2015 r. (k. 138), dla działek nr (...) oraz działek sąsiednich obecnie sporządzana jest zmiana w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta W.. Przedmiotowa zmiana studium zgodnie z umową ma być sporządzona do dnia 30.06.2017 r.

Jak już powiedziano zgodnie z art. 684 k.p.c. skład i wartość spadku ustala Sąd. W dziale spadku na podstawie art. 1035 i n. kc stan spadku ustala się według chwili otwarcia spadku, jego zaś wartość - według cen z chwili dokonania działu. Spadek stanowi ogół majątkowych praw i obowiązków zmarłego (art. 922 § 1 kc), skoro zaś otwiera się on z chwilą śmierci spadkodawcy (art. 924 kc), to według tej daty określa się stan spadku i według tego stanu nabywa spadkobierca spadek (art. 925 kc). Tak ustalony stan spadku stanowi przedmiot działu. Zmiany w tym stanie (w okresie między otwarciem spadku a jego działem) podlegają w chwili działu stosownemu uwzględnieniu i ewentualnemu rozliczeniu, np. utraty wartości rzeczy lub wzrostu tej wartości itp. Spadkobiercy bowiem - skoro do wspólności majątku spadkowego stosuje się odpowiednio przepisy o współwłasności ułamkowej (por. art. 1035 kc) - ponoszą skutki zmian w stanie spadku.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (...) kreuje politykę przestrzenną gminy. Nie jest aktem prawa miejscowego, nie zawiera zatem przepisów powszechnie obowiązujących i nie może być podstawą do wydania decyzji administracyjnych. Ma za to charakter aktu kierownictwa wewnętrznego, obowiązującego w systemie organów gminy. Wiąże wójta, burmistrza, prezydenta miasta przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i służy koordynacji ustaleń tych planów. Charakter tego studium został określony w art. 9 ustawy z 27 marca 2003 r. o zagospodarowaniu i planowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015, poz. 199). Z przepisu tego wynika, że w celu określenia polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, rada gminy podejmuje uchwałę o przystąpieniu do sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwanego dalej "studium" (ust. 1). Ustalenia studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych (ust. 4). Studium nie jest aktem prawa miejscowego (ust. 5). Kategorie stwierdzenie zawarte w ust. 5 cytowanego przepisu, że studium nie jest aktem prawa miejscowego, oznacza utrzymanie prawnego charakteru studium jako aktu kierownictwa wewnętrznego. N. studium powoduje, że jego postanowienia nie mogą wpływać na sytuację prawną obywateli i ich organizacji, a więc podmiotów spoza systemu podmiotów administracji publicznej (tak T. Bąkowski: w Komentarz do art. 9 u.p.z.p.). K. Ś. podkreśla, że studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy wiążące jest jedynie dla organów gminy i jako akt kierownictwa wewnętrznego nie kształtuje sytuacji prawnej właścicieli nieruchomości (K. Ś.: Uwagi na temat prawnych instrumentów kształtowania ładu przestrzennego przez gminę, (...) 2006, nr 3, s. 22). Podobny pogląd wyraził NSA w wyroku z 21 listopada 2000 r. sygn. akt II SA 106/00 (LEX nr 57193), w którym wskazano, że studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy nie ma mocy aktu powszechnie obowiązującego.

Określa - jako akt planistyczny - jedynie politykę przestrzenną gminy i wiąże wewnętrzne organy gminy w ich planach przy sporządzaniu projektów planów miejscowych. Jako akt kierownictwa wewnętrznego (w stosunkach rada i podporządkowane jej jednostki organizacyjne) określa tylko kierunki i sposoby działania organów i jednostek pozostających w systemie organizacyjnym aparatu gminy przy sporządzaniu projektu przyszłego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Studium więc stanowi jeden z etapów poprzedzających uchwalenie planu i nie może tym samym, w żadnym przypadku, stanowić podstawy do wydawania decyzji.

Na gruncie art. 43 ustawy o podatku od towarów i usług ugruntowane jest już orzecznictwo NSA, iż w przypadku braku planu zagospodarowania przestrzennego lub gdy utracił on moc i nie ma decyzji o warunkach zabudowy, to należy stosować dane z ewidencji dla określenia przeznaczenia gruntów. Sąd stwierdził, że jeżeli w ewidencji grunt figuruje dalej jako rolny, to okoliczności faktyczne, które upodobniły działki do budowlanych, nie przesądzają o nieuwzględnieniu zwolnienia. NSA w składzie siedmiu sędziów w wyroku z 17 stycznia 2011 r., I (...) 8/10, uznał, że wiążące są tutaj zapisy ewidencji gruntów i budynków, a nie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd wskazał, że przepis art. 4 ust. 1 u.p.z.p. stanowi, że ustalenie przeznaczenia terenu, rozmieszczenie inwestycji celu publicznego oraz określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Z treści cytowanego przepisu wynika, że w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dochodzi do wiążącego podmioty władzy, w tym administracji, oraz podmioty spoza systemu władzy (osoby fizyczne i ich organizacje) ustalenia bądź zmiany przeznaczenia terenu na określony w tym planie cel (T. B.: Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Komentarz, Kraków 2004, komentarz do art. 4 u.p.z.p.). W przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, przy czym: 1) lokalizację inwestycji celu publicznego ustala się w drodze decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego, 2) sposób zagospodarowania terenu i warunki zabudowy dla innych inwestycji ustala się w drodze decyzji o warunkach zabudowy (art. 4 ust. 2 u.p.z.p.).

Podobny pogląd wyraził NSA w wyroku z 22 lipca 2008 r. sygn. akt I FSK 830/07 (LEX nr 437955), czy w wyroku z 16 listopada 2007 r. sygn. akt II OSK 1531/06 (LEX nr 490098). Tak więc charakter terenu wyznacza plan miejscowy. Tam należy szukać wyjaśnienia, czy przedmiotem transakcji jest teren budowlany, czy też szerzej - przeznaczony pod zabudowę. Jeżeli natomiast planu nie ma - w decyzji zakwalifikowania danego obszaru w ewidencji budynków i gruntów, chyba że datą późniejszą została wydana decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Decyzje takie wydaje się wyłącznie w razie braku planu zagospodarowania terenu. (Z. Modzelewski, G. Mularczyk: Ustawa o VAT. Komentarz, Warszawa 2006, s. 502- 503).

Wskazane orzecznictwo NSA, mimo że dotyczy zupełnie innych stanów faktycznych, wpisuje się w okoliczności niniejszej sprawy. Faktem jest, iż na dzień otwarcia spadku jak i na dzień wyrokowania działki nr (...) stanowią grunty orne III i IV klasy bonitacyjnej i jako takie zostały wycenione przez biegłego. Brak jest miejscowego planu zagospodarowania i decyzji o warunkach zabudowy. Okoliczność, iż jest w trakcie procedura związana ze zmianą w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, nawet wobec braku mocy wiążącej wobec obywateli, nie może stanowić podstawy do wyceny nieruchomości jako budowlanych skoro na dzień otwarcia spadku - stan spadku przedstawiał nieruchomość rolną. Poza wszystkim jednak należy zwrócić uwagę, iż biegły w przedstawionej opinii wziął pod uwagę przeznaczenie nieruchomości (k. 97).

W związku z tym Sąd tak przedstawioną opinię biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości uznał za rzetelną, fachową oraz sporządzoną w oparciu o wiedzę i doświadczenie biegłego, w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa.

Spór w niniejszej sprawie w istocie sprowadzał się do ustalenia czy darowizny dokonane przez W. J. (1) na rzecz Z. H. i W. małżonków D. w 1992 r., a następnie w 2005 r. podlegają zaliczeniu na poczet schedy spadkowej.

Jak wiadomo art. 1039 k.p.c. stanowi, iż jeżeli w razie dziedziczenia ustawowego dział spadku następuje między zstępnymi albo między zstępnymi i małżonkiem, spadkobiercy ci są wzajemnie zobowiązani do zaliczenia na

schedę spadkową otrzymanych od spadkodawcy darowizn oraz zapisów windykacyjnych, chyba że z oświadczenia spadkodawcy lub z okoliczności wynika, że darowizna lub zapis windykacyjny zostały dokonane ze zwolnieniem od obowiązku zaliczenia. Spadkodawca może włożyć obowiązek zaliczenia darowizny lub zapisu windykacyjnego na schedę spadkową także na spadkobiercę ustawowego niewymienionego w paragrafie poprzedzającym. Nie podlegają zaliczeniu na schedę spadkową drobne darowizny zwyczajowo w danych stosunkach przyjęte.

Instytucja zaliczania darowizn na schedę spadkową służy do przywrócenia właściwych proporcji między korzyściami uzyskiwanymi w ramach dziedziczenia ustawowego przez poszczególnych spadkobierców, zachwianych darowiznami poczynionymi przez spadkodawcę za życia na rzecz niektórych spadkobierców (z pominięciem innych). Z oświadczenia spadkodawcy lub z okoliczności towarzyszących darowiznie lub zapisowi windykacyjnemu może jednak wynikać, że czynności te zostały dokonane ze zwolnieniem od obowiązku zaliczenia (art. 1039 § 1 in fine). Oświadczenie spadkodawcy o zwolnieniu darowizny z obowiązku jej zaliczenia na schedę spadkową może być zamieszczone w umowie darowizny, w innej czynności prawnej (np. w testamencie), może też stanowić odrębne oświadczenie woli (art. 60). Nie wymaga się przy tym zachowania jakiejś szczególnej formy (por. S.-B., Komentarz KC 2011, s. 309, pkt 7; E. S.-B., w: J. G., Komentarz KC 2013, s. 342, pkt 7. Odmiennie P., Prawo spadkowe, s. 245, który uważa, iż późniejsze (niż w chwili zawarcia umowy darowizny) zwolnienie od obowiązku zaliczenia może nastąpić tylko w testamencie. Jego celem jest zrównanie pozycji prawnej zstępnych-spadkobierców, którzy zarówno inter vivos, jak i mortis causa, bez odmiennej woli spadkodawcy wyrażonej w testamencie, winni być traktowani tak samo. Ponadto celem tej regulacji jest uniemożliwienie "wyprowadzania" majątku spadkodawcy przed jego śmiercią ze stratą dla zstępnych, jeżeli dziedziczą z ustawy (zapobiega dyskryminacji spadkobierców).. J. B. wprost wspomina o ochronie tych spadkobierców, którzy za życia spadkodawcy nie otrzymali od niego określonych korzyści (zob. J. Biernat, Z problematyki tzw. testamentu działowego w polskim prawie spadkowym, PS 2005, Nr 4, s. 41). Dodatkowo komentowana instytucja prawna wspomaga regulację dziedziczenia ustawowego w realizacji hipotetycznej, typowej woli spadkodawcy co do losów jego majątku mortis causa. Tak wyraźnie post. SN z 24.1.2002 r. (III CKN 503/00, L.). Tak też J. K., B. B., [w:] G., Komentarz 2011, art. 1039, Nb 1 5. Dąży do tego, aby wszyscy zstępni i małżonek otrzymali nieodpłatne świadczenia z majątku spadkowego w takiej wysokości, w jakiej przewidują to reguły dziedziczenia ustawowego. Wreszcie komentowana regulacja dostrzega spotykaną praktykę "spłacania spadkobierców za życia", tzn. darowania konkretnym spadkobiercom określonego majątku na poczet spadku (successio anticipata, dział za życia), co jednak, w braku sporządzenia testamentu, nie wyłącza tych osób od współdziedziczenia z pozostałymi spadkobiercami ustawowymi.

Według SN, przez "darowiznę" (art. 1039 § 1 KC), należy rozumieć wszelkie przysporzenia dokonane pod tytułem darmym, które za życia spadkodawcy przeszły z jego majątku do majątku spadkobiercy i stały się własnością tego ostatniego. Zaliczeniu podlegają więc także inne korzyści, jakie nieodpłatnie otrzymał spadkobierca od spadkodawcy (post. SN z 9.12.2010 r., III CSK 39/10, L.).

Zgodnie z ogólnym rozkładem ciężaru dowodu (art. 6 k.c.), to na obdarowanym ciążył obowiązek udowodnienia, że spadkodawca zwolnił poczynioną na jego rzecz darowiznę z obowiązku zaliczenia na poczet spadku. W ocenie Sądu uczestniczka Z. D. (1) temu obowiązkowi nie sprostała.

Uczestniczka Z. D. (1) wносиła by nie zaliczać na poczet schedy spadkowej darowizn z 1992 r. i 2005 r. uczynionych na jej rzecz i jej męża przez W. J. (1), gdyż zostały uczynione "za opiekę nad rodzicami" (k. 66v). Wnioskodawca i uczestniczka E. W. podnosili, iż każde z dzieci na miarę swoich możliwości opiekowało się rodzicami. W ocenie Sądu nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia kwestii zaliczenia bądź też nie zaliczania darowizn na poczet schedy spadkowej okoliczność kto i w jakim zakresie opiekował się W. i A. małżonkami J.. Znaczenie ma natomiast ustalenie czy w chwili dokonywania darowizn W. J. (1) zwolnił je z zaliczania na poczet schedy spadkowej. W ocenie Sądu w chwili dokonywania darowizn W. J. (1) nie złożył oświadczenia w jakiegokolwiek formie o zwolnieniu darowizn z zaliczania na poczet schedy spadkowej, również w okresie późniejszym nie złożył takiego oświadczenia zainteresowanym, jak też nie dokonał tego w testamencie.

Zainteresowani zgodni byli co do tego, że w 1992 r. W. J. (1) był w bardzo dobrym stanie zdrowia. Spójne też są ich zeznania, że darowiznę z 1992 r. dokonał za namową kuzyna K. w związku "korzystnymi warunkami podatkowymi". Wszyscy zainteresowani wskazywali także, iż W. J. (1) wybrał córkę Z. D. (1), gdyż pozostałe jego dzieci A. J. (1) i E. W. mieli swoje domy, zaś córka H. D. była na miejscu i nie miała domu. Wprawdzie E. W. była w trakcie budowy domu, jednakże można uznać, iż w ocenie spadkodawcy fakt budowy domu oznaczał, iż będzie mieszkać w domu. Świadkowie w osobach J. K. (1), I. S., Z. K. zeznali, iż słyszeli od W. J. (2) K. na pół roku przed śmiercią W. J. (1), Z. K. "dawno temu" - jak mówił, iż dom przepisał córce Z. i zięciowi jako miejscowym, którzy będą się nimi opiekować. Zeznania te jakkolwiek są wiarygodne, to nie mogą same w sobie stanowić podstawy do oceny okoliczności niniejszej sprawy. W ocenie Sądu zamiary W. J. (1) należy oceniać na 1992 r., darowizna z 2005 r. była bowiem konsekwencją tej pierwszej, jako że dotyczyła (...) m2 nabytych przez zasiedzenie i stanowiących przygraniczny pas gruntu działki nr (...) - darowanego w 1992 r. Zdaniem Sądu w 1992 r. W. J. (1) czyniąc darowiznę nie rozważał kwestii czy darowizna ta wyłączy czy też nie córkę Z. od dziedziczenia pozostałych działek nr (...). Zwrócić należy uwagę, iż sam W. J. (1) ułatwiał formalności związane z dokonaniem darowizny, zaś córka Z. i jej mąż W. D. (1) o zamiarze ojca (teścia) zawarcia umowy darowizny na ich rzecz dowiedzieli się kiedy poprosił ich o dowody osobiste, co wynika zarówno z wiarygodnych zeznań uczestniczki Z. D. (1), jak i zeznań świadka W. D. (1). Spójnie oni również zeznali, iż w akcie notarialnym znalazł się zapis odnośnie do dożywocia na rzecz darczyńcy lecz W. J. (1) kazał ten zapis wykreślić. Z. D. (1) podawała, iż dlatego, że ojciec był człowiekiem honorowym. Faktem jest natomiast, iż W. J. (1) nie zawarł umowy dożywocia lecz umowę darowizny, w której również nie znalazł się zapis odnośnie do prawa dożywocia. Umowa została sporządzona przez profesjonalną osobę jaką jest notariusz, do którego obowiązków należy pouczenie o skutkach prawnych dokonanej czynności jak również o możliwościach prawnych zrealizowania zamiaru klienta. Nadto jeśli - jak wskazuje uczestniczka Z. D. (1) - zapis o prawie dożywocia znalazł się w projekcie przygotowanej umowy darowizny i W. J. (1) kazał go wykreślić, oznacza to tylko tyle, iż nie chciał obciążać uczestniczki tymże prawem. Faktem jest również, iż uczestniczka wraz z rodziną nie zamieszkała na darowanej nieruchomości, zaś nadal mieszkała w swoim mieszkaniu w bloku. Na wiarę zatem zasługują twierdzenia, iż umowa darowizny została dokonana z uwagi na korzystne przepisy podatkowe. Istotna w ocenie Sądu jest również ta okoliczność, iż przedmiotowa darowizna została dokonana niejako w tajemnicy przed innymi dziećmi. Zgodne są zeznania zainteresowanych, jak również potwierdzają je zeznania świadków W. D. (1), A. J. (2), Z. W., iż o fakcie dokonania darowizny E. W., A. J. (1) i ich rodziny dowiedzieli się po fakcie - E. W. - najpierw w rozmowie telefonicznej z matką, następnie wnioskodawca i uczestniczka E. W. zostali o darowiznie poinformowani przy wspólnym rodzinnym obiedzie. W. i A. J. (2) nie mówili wówczas, że darowizna jest za coś. W ocenie Sądu W. J. (1) wybrał córkę Z. D. (1) dlatego że mieszkała wraz z rodziną w W. Mazowieckiem, syn A. założył bowiem rodzinę i zamieszkał w B., zaś córka E. osiedliła się w Z.. Zwrócić też trzeba uwagę, iż przedmiotowe darowizny zostały dokonane na rzecz córki Z. H. i zięcia W. małżonków D.. W. J. (1) mógł zatem oczekiwać, iż córka Z. wraz ze swoją rodziną w przyszłości zamieszka w domu rodzinnym. Jak zeznała uczestniczka Z. D. (1) nie czuła się dzieckiem wyróżnionym (k. 142v). Zarówno z zeznań zainteresowanych jak i przesłuchanych świadków nie wynika, iż w chwili dokonywania czynności darowizny W. J. (1) wyrażał, iż oczekuje w zamian za darowiznę opieki ze strony córki Z.. Sama uczestniczka Z. D. (1) zeznała, iż uważała, że będzie normalne, że będzie opiekować się rodzicami, jak zeznała: Ja uważam, że bez mojego pytania i bez rozmowy wytoczyli mnie na dochowanie". W ocenie Sądu uczestniczka Z. D. (1) opiekowała się rodzicami nie dlatego, że czuła się zobowiązana z tytułu dokonanej darowizny, lecz dlatego że czuła się zobowiązana jako kochająca córka i traktowała tę opiekę jako naturalne zachowanie dziecka wobec rodziców. Jak zeznała: " ja do końca traktowałam ten dom, jako ich własność". Podnoszone w trakcie postępowania okoliczności, iż wolą W. J. (1) było by działki (...) podzieliła uczestniczka E. W., czy też że spadkodawca żałował uczynionej darowizny na rzecz zięcia W. D. (1) znaczenia w okolicznościach sprawy nie mają, gdyż W. J. (1) woli tej nie wyartykułował w testamencie, jak również skutecznie nie odwołał uczynionej darowizny.

W ocenie Sądu co do zasady na wiarę zasługują zeznania zainteresowanych, w części stanowią one subiektywne oceny i w tej części zostały zweryfikowane za pomocą innych dowodów, w tym zeznań świadków. Zeznania świadków: W. D. (2), A. J. (2) i Z. W. Sąd oceniał z dużą ostrożnością, jako że świadkowie są osobami z najbliższej rodziny zainteresowanych. Świadkowie ci również przedstawiali subiektywne oceny. Świadkowie w osobach J. K. (1), I. S., Z. K., to sąsiedzi bądź osoby, które były zaprzyjaźnione ze spadkodawcami. Zwrócić należy uwagę, iż każdy z tych

świadców zeznał, że słyszał jak W. J. (1) tłumaczył dokonaną darowiznę już po jej dokonaniu - na pół roku przed śmiercią, "dawno temu", czy w bliżej nieokreślonym momencie. Zeznania te w części stanowią subiektywne odczucia i oceny świadków. Zeznania świadka K. K. (2) niewiele wniosły do sprawy.

Mając na uwadze wszystko powyższe Z. D. (1) nie wykazała w niniejszej sprawie okoliczności, które skutkowałyby oceną, że darowizny uczynione w 1992 r. i w 2005 r. przez W. J. (1) zostały zwolnione od zaliczania na poczet schedy spadkowej, w konsekwencji iżby skutkowały odejściem od zasady wyrażonej w art. 1039 k.c. iż darowizny uczynione na rzecz zstępnych zalicza się na poczet schedy spadkowej.

Wartość nieruchomości nr (...) i (...) została wyliczona przez biegłego z zakresu szacowania nieruchomości na kwotę 347.259 zł. Opinia w tym zakresie nie była kwestionowana przez zainteresowanych. Sąd również nie znalazł podstaw by tak przedstawiona opinię zakwestionować i uznał ją za wiarygodną.

W ocenie Sądu w okolicznościach faktycznych sprawy darowizny uczynione przez W. J. (1) na rzecz Z. H. i W. małżonków D. nie zostały zwolnione z obowiązku ich zaliczenia na poczet schedy spadkowej. Wobec powyższego na podstawie art. 1042 k.c., który przewiduje, że wartość zapisów windykacyjnych i darowizn dolicza się do spadku (lub do części spadku podlegającej podziałowi) Sąd ustalił wartość spadku. Po uwzględnieniu wartości darowizn i z ich uwzględnieniem wartość spadku wynosi 544.539,00 zł (tj. 347.259 zł + 107.290 zł) - (pkt III. postanowienia). Wartość uczynionych darowizn na rzecz uczestniczki Z. D. (2) do jej majątku wspólnego z mężem W. D. (1) przewyższa wartość jej schedy spadkowej tj. 181.513 zł (1/3 z 544.539 zł). W takim przypadku po myśli art. 1040 k.c. nie uwzględnia się przy dziale spadku ani darowizny lub zapisu windykacyjnego, ani spadkobiercy obowiązanego do ich zaliczenia. Spadkobierca nie jest obowiązany do zwrotu nadwyżki.

Zgodnie z art. 688 kpc do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zniesienia współwłasności, a w szczególności art. 618 §2 i 3kpc. Odpowiednie stosowanie przepisów dotyczących zniesienia współwłasności uzasadnione jest specyfiką postępowania o dział spadku i odnosi się głównie do zastosowania określonego sposobu zniesienia współwłasności zgodnie z przewidzianą prawem hierarchią sposobów jej zniesienia. Stosownie do art. 622 kpc pierwszeństwo ma dokonanie podziału w oparciu o zgodny wniosek co do sposobu zniesienia współwłasności, jeżeli nie sprzeciwia się prawu, zasadom współżycia społecznego, ani też nie narusza w sposób rażący interesu osób uprawnionych. Do tego sposobu dokonania działu spadku i zniesienia współwłasności powinien nakłaniać współwłaścicieli Sąd w toku postępowania (art. 622 §1 kpc). W przypadku braku podstaw do zniesienia współwłasności na skutek zgodnego wniosku współwłaścicieli wchodzi w grę zniesienie współwłasności przez podział w naturze na części odpowiadające wartością udziałom współwłaścicieli z uwzględnieniem wszelkich okoliczności zgodnie z interesem społeczno - gospodarczym. Różnice wartości wyrównuje się w tej sytuacji przez dopłaty pieniężne (art. 623 kpc).

W niniejszej sprawie mamy do czynienia z działem spadku dotyczącym gospodarstwa rolnego. Jest to szczególnie składnik masy spadkowej i jej podział winien nastąpić z uwzględnieniem art. 213 kc i 214 kc i art. 619 kpc.

Zasady podziału gospodarstwa rolnego uzupełniają art. 213-214 k.c., które wskazują na następujące sposoby zniesienia współwłasności:

1/ podział gospodarstwa;

2/ jeżeli podziałby sprzeczny z zasadami prawidłowej gospodarki rolnej sąd przyznaje temu, którego wszyscy się zgadzają (art. 213 k.c.)

3/ w razie braku zgody wszystkich współwłaścicieli, sąd przyzna gospodarstwo rolne temu z nich, który je prowadzi lub stale w nim pracuje, chyba że interes społeczno-gospodarczy przemawia za wyborem innego współwłaściciela (art. 214 §1 k.c.)

4/ jeżeli warunki przewidziane w paragrafie poprzedzającym spełnia kilku współwłaścicieli albo jeżeli nie spełnia ich żaden ze współwłaścicieli, sąd przyzna gospodarstwo rolne temu z nich, który daje najlepszą gwarancję jego należytego prowadzenia;

5/ sprzedaż gospodarstwa rolnego sąd zarządzi również w wypadku niewyrażenia zgody przez żadnego ze współwłaścicieli na przyznanie mu gospodarstwa. (214 § 4 k.c).

W rozpoznawanej sprawie nie było zgody między zainteresowanymi co do sposobu zniesienia współwłasności.

Wnioskodawca A. J. (1) i uczestniczka E. W. wnosili by po doliczeniu wartości darowizn na rzecz uczestniczki Z. D. (1) - przedmiotowe działki przyznać im na współwłasność - bez fizycznego podziału - jak to określała uczestniczka E. W. "procentowo".

Wnioskodawca podał, że ma 62 lata, jest rencistą, ma rentę stałą z tytułu niezdolności do pracy. Z zawodu jest elektronikiem, pracował przy naprawie odbiorników radiowych i telewizyjnych. Jest żonaty. Ma jedno dziecko w wieku 35 lat, jest to już samodzielna osoba. Żona pracuje w inspektoracie nadzoru budowlanego. Żona ma około 3000 złotych netto, pobiera rentę w wysokości 1200 złotych miesięcznie. Ma dom w B..

Uczestniczka Z. D. (1) podała, że ma 58 lat, pracuje w Starostwie Powiatowym w Wydziale Komunikacji. Ma rodzinę: męża i dwie córki w wieku 34 i 27 lat. Mąż pracuje w stacji sanitarno epidemiologicznej i prowadzi swoją działalność gospodarczą w zakresie zakładania instalacji gazowej. Mąż netto zarabia 1500 złotych, a z działalności w sezonie letnim nie potrafiła określić dochodu. Ona netto zarabia 2200 złotych. Mają mieszkanie własnościowe przy ul. (...) i działkę z domem w W. Mazowieckiem. Na rozprawie 10.08.2015 r. podała, że nie ma zgromadzonych środków na spłatę i nie chce brać żadnych kredytów.

Uczestniczka E. W. podała, że ma 64 lata. Prowadzi laboratorium analityczne. Mieszka w Z.. Ma męża i dwoje dzieci w wieku 34 i 28 lat. Pracują razem z mężem - ich dochód wynosi od 8000 do 10000 złotych miesięcznie. Mają dom w Z..

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy - po zaliczeniu darowizny na poczet schedy spadkowej gdzie wartość darowizny przekroczyło udział w schedzie spadkowej uczestniczki Z. D. (1) - Sąd przychylił się do wniosku wnioskodawcy i uczestniczki E. W. by majątek spadkowy przyznać na współwłasność wnioskodawcy i uczestniczce E. W. w częściach równych tj. po 1/2 części (punkt IV. postanowienia). Zwrócić należy uwagę, iż działki nr (...) położone w W. M. mają łącznie powierzchnię zaledwie 1,0814 ha i stanowią: działka nr (...) wąski pas gruntu, gdzie jej kształt nie stanowił cechy wartościującej działkę w opinii biegłego, zaś działka (...) stanowi drogę dojazdową do działki nr (...) - co przeciwstawiało się fizycznemu podziałowi.

W związku z powyższym Sąd zasądził od wnioskodawcy i uczestniczki E. W. na rzecz uczestniczki Z. D. (1) kwotę 8.940,83 zł tytułem spłaty, co stanowi wartość udziału Z. D. (1) w spadku po A. J. (2) (1/12 z 107.290 zł). Opisaną spłatę zasądzono w terminie jednego miesiąca od daty uprawomocnienia się orzeczenia. Sąd uznał bowiem, że jest to wystarczający okres do pozyskania środków finansowych, zwłaszcza z uwagi na fakt, iż wnioskodawca i uczestniczka wyrażając wolę przejęcia nieruchomości musieli liczyć się z obowiązkiem dokonania spłat w terminie jak najkrótszym. Powyższe warunki płatności uwzględniają sytuację życiową i możliwości płatnicze wnioskodawcy i uczestniczki, uwzględniają interesy strony uprawnionej oraz zobowiązanej.

Na wypadek zwłoki w płatności należności zasądzone zostały odsetki ustawowe na podstawie art. 212 § 3 kc w zw. z art. 688 kpc.

Mając na uwadze stopień zainteresowania w sprawie Sąd orzekł o kosztach sądowych w myśl art. 520 § 2 k.p.c. Na koszty sądowe złożyła się opłata od wniosku 500 zł, którą uiszczył wnioskodawca(k. 2) oraz wydatki w postaci wynagrodzenia biegłych za sporządzoną opinię w kwocie 3806,05 zł, kwota 81,26 zł tytułem zwrotu utraconych zarobków świadka (k. 73), które tymczasowo zostały wyłożone z sum Skarbu Państwa. W ocenie Sądu wnioskodawca i uczestnicy winni partycypować w kosztach sądowych stosownie do swych udziałów w spadku, a zatem po 1/3 części.

I tak Sąd zasądził na od uczestniczki E. W.: rzecz wnioskodawcy kwotę 166,66 zł ($1/3 * 500$ zł) zł, na rzecz uczestniczki Z. D. (1) kwotę 166,66 zł ($1/3 * 500$ zł). Nakazał również pobrać na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w W. M. od wnioskodawcy i uczestniczek kwoty po 1.295, 77 zł ($3.806,05 + 81,26$ zł /3). Pozostałe koszty związane ze swym udziałem w sprawie zainteresowani powinni ponieść w własnym zakresie (art. 520§1 kpc).

Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w postanowieniu.